

NACIONALNO POROČILO SLOVENIA

ALMA MATER EUROPAEA ECM

Slovenska ul. 17

2000 Maribor

www.almamater.si

goran.gumze@almamater.si

Dr. Goran Gumze

Izr. prof. dr. Damir Črnčec

1. Ozadje nacionalnih kontekstov:

Projekt MATES se je začel decembra 2016, pribl. eno leto po ustanovitvi balkanske migrantske poti leta 2015. Do takrat so že 4 tuji borci zapustili Slovenijo, od katerih sta se dve vrnila, enega pa so zaprli v Italiji. Ko je bila migrantska pot odprta in po nerodni izjavi muftija Slovenske islamske družbe na nacionalni televiziji, se je nasprotovanje laične javnosti proti islamskemu priseljevanju znatno povečalo.

Čeprav mediji in politične debate niso prinesli razprave na javni ravni, so socialni odnosi in neformalni odnosi slovenskega prebivalstva pokazali odpor. Poleg tega sta bila izvedena dva napada na premoženje islamske družbe v Sloveniji, in sicer razbita okna v Islamskem centru v Mariboru in položena svinjska glava na vhod v novo gradnjo mošeje v Ljubljani. Islamska družba je skromno protestirala, vendar je molčala in se oddaljila od javnega življenja v Sloveniji, od vprašanj migracije, radikalizacije in terorizma. Intervjuvani Imami so kategorično zanikali kakršno koli povezavo med radikalizacijo, terorizmom in islamom.

Nacionalni programi proti radikalizaciji in stopnja izvajanja.

Po podatkih obveščevalnih informacij je na poti radikalizacije v Sloveniji več kot 150 mladostnikov, vendar Slovenija pred začetkom projekta ni imela nacionalnega programa za deradikalizacijo. Kot smo omenili, se je tudi muslimanska družba oddaljila od problema radikalizacije. Slovensko ministrstvo za notranje zadeve in policija sta takrat sodelovali pri razvoju platforme RAN in do konca projekta leta 2018 ustanovili zavezništvo za zahodni Balkan, ki obravnava vprašanje nezakonitih migracij in radikalizacije. Žal slovenski zakon o terorizmu temelji na zakonodaji nekdanje Jugoslavije. Čeprav je bil zakon iz leta 2016 o preprečevanju pranja denarja in financiranju terorizma, (ZPPDFT-1), številka 2925, str. 9391, revidiran, zakon ne upošteva sodobnih trendov urejanja radikalizacije, novačenja in terorističnih dejanj.

V zvezi z nasilno radikalizacijo in deradikalizacijo ni bilo nobenih varnostnih postopkov, v letu 2016 pa sta bila za boj proti terorizmu in radikalizaciji odgovorna le dva strokovnjaka iz slovenske policije. Stražarji v zaporih ad hoc prilagajajo postopke in nimajo podatkov o poreklu zapornikov. V Sloveniji tudi ni administrativnih sodelavcev ali strokovnjakov, ki bi nadzirali mlade na poti k radikalizaciji ali v primeru zaprtja.

Med nadziranjem slovenskih meja med migrantsko krizo leta 2015 je slovenska policija zaznala in zaprla več kot 40 tujih radikalcev, ki so rekrutirali migrante, da bi se vrnili v Sirijo in se borili proti represiji nad sirskimi ljudmi (obtoženi so bili organiziranja para-vojaških organizacij, v Sloveniji to pomeni kršitev obstoječe zakonodaje). Vsi so bili deportirani v države izvora (večinoma Nemčija, Francija, Belgija). Leta 2017 je bil v Sloveniji zaprt le en radikalni borec ISIS in eden v Italiji. Po opravljenih pogovorih s Salafisti v BiH v letu 2016 so raziskovalci na projektu MATES dokazali predpostavke anketiranih uradnikov v zavodih za prestajanje kazni, da je bilo v letu 2015 veliko beguncev z okupiranih ozemelj ISIS, ki so s Slovenijo končali v severni ali zahodni Evropi. Leta 2015 je koalicija Rusija-al Asad resno napadla ISIS in osvobodila ozemlja, ki so bila prej pod nadzorom ISIS. Mnogi od teh beguncev so bili tudi borci ISIS ali njeni podporniki. Te informacije niso dosegle javnosti v EU, saj dejstvo, da EU sprejema povratnike z odprtimi rokami, ni del glavnega diskurza EU o migraciji v Siriji.

Na začetku projekta v Sloveniji ni bila sprejeta nobena vladna politika, Slovenija pa je od 9.11.2001 izvajala različne regulative, povezane z določenimi dogodki ali državami. Novo ustanovljeni Urad za migracije je začel delovati 1. junija 2017. Skupni akcijski načrt za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan, ki temelji na Deklaraciji iz 17. maja 2018 v Sofiji, bo oblikovan in izveden leta 2018.

*Prva in največja ovira v Sloveniji pri izvajanju raziskave o radikalizaciji in terorizmu je pomanjkanje zaprtih radikalcev. Ni uradne podlage za t.i. **Watch list** radikalcev. Sodelovanje na vladni ravni je vzpostavljeno in upamo, da bo do konca leta 2018 tudi usklajeno. Tudi to, da je agencija za kazenske sankcije zavrnila sodelovanje na začetku raziskave v letu 2016, bi naj potrdilo, da imajo izdelane vse postopke, vse potrebno znanje in da sodelujejo z drugimi mednarodnimi agencijami. Vendar so intervjuvani uradniki iz zaporov potrdili ravno nasprotno.*

Zakon o terorizmu in izvrševanje zakonodaje

Kot je bilo že omenjeno, je bilo v slovenskem kazenskem pravu spremenjenih več predpisov. Terorizem in z njim povezani kriminal je urejen v členih 108.-111. Toda na spletni strani Ministrstva za zunanje zadeve je zapisano: »Slovenija najstrožje obsoja terorizem v kakršni koli obliki. Za terorizem ni in ne more biti nobenega opravičila.

Medsebojna odvisnost članov mednarodne skupnosti in nedeljivost mednarodne varnosti

še nikoli ni bila tako izrazita, kot v sedanjem času odprtosti in globalizacije. Odprtost in preglednost lahko imata potencialno negativne učinke, tj. lahko poenostavita terorizem in mednarodni organizirani kriminal. To pomeni, da je potrebno aktivno in celostno vključevanje demokratičnih držav v protiteroristične dejavnosti. Spoštovanje vrednot, kot so demokracija, človekove pravice in pravna država, je najučinkovitejši dolgoročni ukrep proti terorizmu. Okrepljena varnost ne sme vplivati na splošno sprejete standarde za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Vendar pa je slovenski zakon o terorizmu in pranju denarja, ki je nadomestil prej omenjene člene v kazenskem pravu, iz leta 2007, bil revidiran v letu 2016. Ta zakon določa ukrepe, pristojne organe in postopke za ugotavljanje in preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma v skladu z Direktivo 2005/60 / ES Evropskega parlamenta in Sveta o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma (UL L 309, 25.11.2005, str. 15; v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2005/70 / ES), Direktiva Komisije 2006/70 / ES z dne 1. avgusta 2006 o določitvi izvedbenih ukrepov za Direktivo 2005/60 / ES Evropskega parlamenta in Sveta glede opredelitve „politično izpostavljene osebe“ in tehničnih meril za poenostavljen postopek skrbnega preverjanja strank in za oprostitev na podlagi finančne dejavnosti, ki se izvaja občasno ali v zelo omejenem obsegu (UL L št. 214 z dne 04.08.06, str. 29) in Direktiva 2007/64 / ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2007 o plačilnih storitvah na notranjem trgu, ter spremenjene direktive 97/7 / ES, 2002/65 / ES, 2005/60 in 2006/48/ES, kot tudi razveljavitev Direktive 97/5 / ES (UL L 319, 5.12.07, 1 (v nadaljevanju: Direktiva 2007/64 / ES).

Slovenija ni spremenila protiterorističnih zakonov v skladu s strožjimi ukrepi EU in novimi zakoni, ki so se izvajali po terorističnih napadih leta 2015, zato zakon in pregon nista tako stroga kot v drugih državah EU.

Posebne enote

Na Ministrstvu za notranje zadeve so za vprašanja radikalizacije in terorizma odgovorni policijski strokovnjaki. Eden od njih je bil imenovan v Bruselj leta 2018. Tudi slovenska obveščevalna služba zbira podatke o potencialno radikaliziranih mladih in izmenjuje informacije z drugimi balkanskimi državami. Pobuda za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan (WBCTi) in platforma sta bili vzpostavljeni leta 2017.

Probacijski sistemi in intervencijski pristopi z mladimi na pogojni stopnji

Slovenija (še) nima enotne organizirane "krovne" probacijske službe. Vendar pa ima močno razvit, decentraliziran in medsebojno povezan sistem de facto "poskusnih" dejavnosti in sankcij, ki jih izvajajo javni tožilci, centri za socialno delo (predkazensko sojenje, sojenje in skrb po izrečeni kazni, služba v skupnosti), mediatorji (pred sojenjem in v zaporih (socialno delo v zaporih)). Kazenska zakonodaja določa, katere organizacije izvajajo posamezne poskusne dejavnosti ali ukrepe. Te naloge so določene v Zakonu o kazenskem postopku, Kazenskem zakoniku, Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij in posameznih izvršilnih predpisih. Nekatere dejavnosti (nadzor hišnega zapora) izvajajo sodišče in policija. Različne nevladne organizacije so vključene tudi v različne aktivnosti, odvisno od zmogljivosti. Očitno je, da v Sloveniji ne obstaja noben osrednji organ, ki bi prevzel splošno nacionalno odgovornost za področje poskusne dobe, ga razvil, nadzoroval izvajanje sankcij in ukrepov ter ovrednotil obstoječo prakso. Poleg tega, v zvezi s terorizmom in radikalizacijo, zapori nimajo protokola za teroriste in rekruterje, čeprav je po podatkih slovenske tajne službe na poti radikalizacije okoli 150 oseb. V mariborskem zaporu je bilo v letu 2015 zaprtih več kot 40 radikalcev, ki so se vrnili med sirske migrante na balkanski migrantski poti. Obstaja pomanjkanje skladnih informacij o dejavnostih ali preteklih dejavnostih zapornikov. Vprašanje človekovih pravic v zaporu preprečuje učinkovito preprečevanje radikalizacije in novačenja v slovenskih zaporih. Tudi če so tajne službe posredovale informacije o potencialni radikalni mladini, je v Sloveniji število radikaliziranih zapornikov neznano.

Ker Slovenija nima sistema za pogojne kazni, kot jih imajo druge konzorcijske države, pristopi z mladimi radikaliziranci ne morejo biti enaki kot na primer v Italiji in Nemčiji. Takšne problematične mlade lahko rešujejo le socialni delavci in člani skupnosti, v kateri živijo in delujejo. Zato je treba sodelovati z lokalnimi skupnostmi in v primeru islamske radikalizacije, tudi z islamskimi skupnostmi, ki je v Sloveniji velika, in tudi z Imami.

2. Aktivnosti, ki so bile ocenjevane:

a) Opis dejavnosti

Po oceni formalnih razmer v Sloveniji glede radikalizacije in terorizma s poglobljenimi raziskavami obstoječih dokumentov in domače literature s tega področja se je ekipa AMEU ECM odločila empirično pristopiti k vprašanju. V zvezi s tem je bilo namreč malo

informacij, obstoječe pa so bile neskladne in razpršene med različnimi državnimi oddelki. Ekipe se je osredotočila na severovzhodni del Slovenije, kjer je bila izvedena večina intervjujev med fokusnimi skupinami. Po predhodnih raziskavah je AMEU ECM odkril naslednje stanje v Sloveniji:

6 (4) Radikalizirani mladi - tuji borci iz Slovenije

2 Umrla, 2 vrnjena, 2 neznana lokacija

1 povratnik živi v Ljubljani, 1 zaprt v Italiji

Ni posebnih programov za povratnike

Neznano število radikalizirane mladine v Sloveniji (približno 150 na poti do radikalizacije)

Salafistična skupnost okoli 100 oseb

Opis dejavnosti:

Skupina AMEU ECM je v nadaljevanju izvedla intervjuje z 2 fokusnima skupinama z zaporniki in mešano publiko - laična javnost in z nekaterimi ustreznimi strokovnjaki (psihologi, učitelji, člani muslimanske družbe - število udeležencev 9 in 12).

Najpomembnejše in uporabne informacije so bile zbrane v treh intervjujih s Salafistom v BiH in novinarjem, ki sledi Salafizmu v BiH zadnjih 15 letih. Poleg tega smo izvedli:

Intervju z agenti NSS (2), intervju z vodjo urada za migracije, intervjuje v policiji (3), intervju v administraciji zapora, opravili podrobno analizo medijev in sporočil na socialnih medijih. Poleg tega smo zaključili 8 razgovorov s člani muslimanske skupnosti in uradniki:

2 intervjuja z Imamom

2 razgovora uradniki v zaporu

4 Intervjuji s člani muslimanske skupnosti

V nadaljevanju je bila opravljena primerjava empiričnih podatkov z obstoječo literaturo o radikalizaciji, terorizmu, mladinskem kriminalu, tolпам in sorodnih temah.

Poudarimo lahko naslednje ugotovitve:

1. ISIS je digitalno stanje uporniške mladine, ki se geografsko pojavljajo v t.i. «Black hole» državah ali na destabiliziranih območjih, vendar strukturno in administrativno delujejo na spletu.

2. Temeljni steber islamske države je religija, ki motivira dejanja in daje višji namen delovanju, tudi če je nasilno ali pošastno.
3. Radikalizacija je način identifikacije in iniciacije; zato je ni mogoče razumeti kot radikalizacijo.
4. Verska radikalizacija poteka zaradi zatiranja politično-gospodarskega sekularnega sistema zahodnih držav.
5. Islama in terorizma ne moremo enačiti, vendar večino sodobnih terorističnih dejanj opravljajo Salafisti. Posledično so sedanje razmere v Evropi in senzacionalistični mediji povzročili sum na muslimansko družbo na splošno.
6. Teroristi niso prihajali izključno s priseljenci leta 2015. Čeprav je večina priseljencev prišla z osvobojenih ozemelj ISIS, bo vključevanje muslimanov iz Sirije ali drugih arabskih držav, ki množično prihajajo, težko, če ne celo nemogoče. Bosanski muslimani so namreč kulturno precej bližje slovenskemu katoličanu ali srbskemu pravoslavcu, kot arabskemu muslimanu. Kot je eden izmed intervjuvanih trdil: »Niso kot bosanski muslimani, se ne strinjajo z našim načinom življenja, zato se ne strinjamo z njimi«.
7. Teroristi so evropski mladi, ki so odraščali v sistemu brez upanja, vzgojeni v islamu, vendar brez dovolj znanja in izobrazbe, da bi ga razumeli. Razočarani so nad evropskimi vrednotami, zato je rekrutiranje prek karizmatičnih Imamov precej enostavno.
8. Rekruterji ponujajo radikalne rešitve za tiste mlade, ki bi se verjetno pridružili kakršnikoli radikalni skupini ali želeli upreti sistemu.
9. Medijska poročila so povzročila veliko škode, tudi v muslimanski družbi. Povezava med islamom in terorizmom je preveč poudarjena. ISIS je sekta in ne sledi dobrim praksam islama in Kur'ana.
10. Muslimanska družba se je oddaljila od problema, vendar se zaveda, da je treba nekaj storiti. Odločitev je sprejel odgovorni mufti v Sloveniji, po nerodnem intervjuju na eni izmed priljubljenih televizijskih postaj, kjer je bila njegova izjava napačno interpretirana.
11. Resnični muslimani se ne morejo radikalizirati, saj sledijo dobrim praksam Alaha in svetih knjig.

12. Problematični so karizmatični naborniki, večinoma Salafisti, ki širijo nasilne vidike džihada, brez kakršne koli povezave s Koranom. (So tako imenovani Imami, ker islam ni oblikoval duhovščine kot nekatere druge religije.). Nasilje je rešitev, ki jo spodbujajo tisti, ki uničujejo islam.

13. Največji problem je tiho pritoževanje v družini, kar mladoletnika distancira od družine in muslimanske družbe.

14. Muslimanske družbe nimajo sredstev za soočanje z radikalizacijo in novačenjem, ki ga izvajajo lažni Imami in ki jih finančno podpirajo arabske države.

a) Evalvacija probacijskih storitev

Kot smo že omenili, Slovenija nima edinstvene standardizirane probacijske službe. Različne institucije so vključene v probacijski proces, kot so policija, socialni delavci, nevladne organizacije. Izpuščanje se izvaja tudi na različnih ravneh, kot so: spuščanje iz zapor ob koncu tedna, domači zapor, pogojno izpuščanje, redno svetovanje socialnih delavcev ali nevladnih organizacij.

- Profil ciljne skupine.

Ciljna skupina v Sloveniji so mladi na poti radikalizacije, večinoma z muslimanskim ozadjem ali tisti, ki so konvertirali v islam. Mladi so druga ali tretja generacija migrantov iz Bosne in Hercegovine. Zato je treba muslimanske družbe obravnavati in vključiti v večagencijski pristop k de-radikalizaciji in preprečevanju radikalizacije.

- Intervencijske strategije z ranljivimi mladimi

V Sloveniji ni nobenih intervencijskih strategij, ki bi se razvile za mlade, ki so pogojno izpuščeni, niti za radikalizirane mlade. Socialni delavci so tisti, ki so odgovorni za delo s posamezniki na pogojnem izpustu. V primeru radikaliziranega posameznika bi se psihologi vključili v proces ponovne socializacije.

- Občutljivost / zavedanje o tveganju radikalizacije

Vsi udeleženci testnih dogodkov so se zavedali tveganja za radikalizacijo, vendar večinoma niso povezovali islama, migracije in radikalizacije. Mnogi so potem, ko so pogledali propagandni material in šli skozi sistem novačenja izjavili, da tveganje za radikalizacijo in terorizem narašča z intenzivnimi migracijskimi tokovi. Slovenska

muslimanska skupnost ni bila zaznana kot občutljiva za radikalizacijo, pri čemer so bili mnogi udeleženci šokirani, ko smo posredovali informacije o potencialno radikaliziranih mladih v Sloveniji. Vsi so bili presenečeni nad pomanjkanjem informacij o tej temi in pomanjkanjem strategij in postopkov za preprečevanje radikalizacije v Sloveniji.

- Potrebe po informacijah in usposabljanju

Po fokusnih skupinah so bili poudarjeni naslednji predlogi glede usposabljanja in dostopa do informacij:

Neomejen dostop do policije EU, tajnih služb in drugih osebnih podatkov zapornikov.

Priročniki, kako se približati radikaliziranim in teroristom v zaporih. Zbirke orodij za e-učenje o radikalizaciji in deradikalizaciji.

Posebni izolirani zapori za radikalizirane, rekruterje ali teroriste.

Domači zapor in nadzor po izpustitvi iz zapora tudi za radikalizirano mladino, da bi omogočili nemoteno ponovno socializacijo.

Interdisciplinarni pristop k radikalizaciji.

Treningi in seminarji o radikalizaciji tudi za pripadnike muslimanske skupnosti.

- So večagencijske strategije bile spremenjene in dopolnjene s vsebinami o delu z radikaliziranimi ljudmi?

Večagencijske strategije so bile dopolnjene, vendar komentarji niso bili spodbudni, saj v Sloveniji obstaja splošno pomanjkanje sodelovanja med različnimi agencijami v vseh pogledih, tudi na področju pravosodja, pogojni kazni in ponovne socializacije. Udeleženec pilotnega testiranja je poudaril, da bo sodelovanje z lokalno družbo problematično, čeprav bo doseženo usklajevanje na institucionalni ravni zaradi omejenih sredstev za reševanje teme radikalizacije v Sloveniji.

Protislovni pristop za posameznike:

- Katero sporočilo negiramo?

Obstajata dve glavni sporočili, proti katerim naj bi bili strokovnjaki in skupnost, da bi preprečili nasilni radikalizem, in sicer, da je to zakonit način za obvladovanje izključenosti in marginalizacije frustracij, in drugič, da je tako imenovana radikalizacija le ena od številnih identifikacijskih modelov, ki jih ponuja sodobna digitalna družba. Radikalizacija se obravnava kot gibanje mladih v digitalnem svetu, ki so **proti**.

Vendar pa pomanjkanje identifikacije, medgeneracijski konflikti, kolonizacija in drugo geopolitično dogajanje ne smejo vplivati na odločitev posameznika, da bi storil zločin proti nedolžnemu. Bog in religija sta lahko pomembna elementa kulturnih in individualnih identifikacijskih procesov, vendar religija ne sme spodbujati nasilja in pojma mučencev.

- **Kdo so glasniki? Katere kanale uporabljajo?**

Z bojem proti radikalizaciji moramo upoštevati, da je ISIS digitalna država, digitalno stanje mladih in predstavlja gibanje proti uveljavljanju. Ker državna propaganda in logistika deluje v digitalnem prostoru, ni omejena le na geografsko regijo, temveč na globalni virtualni prostor.

Sporočila o islamski radikalizaciji, zlasti gibanja ISIS, obravnavajo probleme izključevanja, raziskovanja, kolonizacije, generacijskih konfliktov, socialnih konfliktov. Boj proti takšnemu sporočilu je težaven, ker zahteva tudi ukrepanje in družbeno-ekonomske in politične spremembe.

Glasniki morajo biti člani muslimanske skupnosti, predvsem vrstniki tistih, ki so na poti radikalizacije. Poleg tega imajo Imami zelo pomembno vlogo v procesu deradikalizacije in celo preprečevanja. Najpomembnejši kanali so osebna komunikacija in vsa socialna omrežja digitalnih medijev, kot so Facebook, Instagram, uradne spletne strani in YouTube.

- **Najpomembnejše aktivnosti, predlagani ukrepi in problemi :**

Kako deradikalizirati tistega, ki sebe ne vidi kot radikaliziranega?

Ekstremno proti glavnemu toku med mladimi na poti radikalizacije.

Sprememba politike EU na področju interneta in v drugih medijih, ki oblikujejo različnih zgodbe o tem.

Migranti in prihajajoči Salafisti ne želijo socialne pomoči, temveč enake priložnosti v družbi.

Kontrolirani internet in vsebine.

Edinstvena orodja in podatkovne zbirke EU za delo z radikaliziranimi mladimi v zaporih, na pogojnem izpustu in v procesu ponovne socializacije.

- Povratno sporočilo

Glavno povratno sporočilo bi morale biti vrednote EU, in sicer demokracija, človekove pravice, enake možnosti na trgu dela in v družbi, medsebojno spoštovanje in sobivanje v EU. EU bi morala graditi tudi na dodatnih vrednotah EU, ki lahko „tekmujejo“ s tistimi, ki jih nalaga vera.

Glavno sporočilo, ki ga lahko EU spodbuja, je, da je pomembna vrednota EU uravnoteženo sobivanje trikotnika med gospodarstvom, politiko in vero.

Povratno sporočilo mora upoštevati glavne predloge in informacije, zbrane na terenu, in empirične raziskave. Tu je nekaj najpomembnejših izjav:

»Če je terorist tisti, ki se bori proti tehnološko in vojaško močnejšemu zatiralcu z vsemi dostopnimi sredstvi, potem sem jaz terorist. Toda če govorite o pošastnih dejanjih, ki so jih storili mladi v Evropi, ki ubijajo nedolžne ljudi, potem jaz to nisem«.

»Zakaj delate junake iz tistih mladih, ki na ulicah ubijajo nedolžne ljudi? Zakaj to pokažete v medijih in na internetu? Kako to, da nimate pogojev za blokiranje nevarnih vsebin na internetu?«

»Proti radikalizmu se ne moremo boriti z deradikalizacijo. Mislim, da nas boste morali sprejeti takšne kot smo.«

»Muslimanska družba nas je vrgla iz mošej in trdila, da kvarimo in mečemo slabo luč na islam in uveljavljene rituale. Obtoženi smo bili rekrutiranja ljudi samo zaradi denarja, vendar so oni tisti, ki se politično vključujejo in zahtevajo vedno več denarja od vernikov.«

»SIPA (Bosanska obveščevalna služba) je odrezala naše kanale financiranja, tako da nas zdaj financirajo predvsem humanitarci v gotovini.«

»Cele družine so zapustile BiH in odšle v Sirijo. Zaradi nenehnega bombardiranja in napadov jih je bilo veliko ubitih. Situacija v Siriji je zmedena in je le vprašanje časa, ko bodo vsi tuji borci tam bodisi ubiti v bitki, ali pa se bodo vrnili v Evropo zaradi maščevanja.«

»Evropa se mora zavedati, da imamo skupnega sovražnika, ki sta država Izrael in ZDA.«

»Tudi v Koranu je zapisano, da se bodo kristjani in muslimani borili skupaj proti skupnemu sovražniku.«

3. Izbira pilotne lokacije in faza testiranja

- a) Skupina AMEU ECM je izbrala poveljstvo slovenske vojske in prostore AMEU ECM kot pilotna mesta za testiranje učnih gradiv in orodij. Glavni štab in častniki generalne vojske so bili izbrani, ker so bili vojaški poveljniki na misijah v muslimanskih državah, zato imajo ustrezno razumevanje arabske kulture. V Sloveniji je tudi vojska vključena v obveščevalne dejavnosti in pomaga pri nadzoru meja v primeru povečanega toka migrantov. Uradniki so nam dali pomembne pripombe in predloge o kvalitativnih in kvantitativnih značilnostih orodij. Sedež AMEU ECM je bil izbran zaradi pripravljenosti muslimanske družbe, da sodeluje pri izobraževalnih dejavnostih na univerzi, pri čemer so predlagali Imamu, naj opravi tudi predavanje o muslimanski religiji in kulturi.
- b) Udeleženci prvega testiranja so bili vojaški častniki in en uradnik, ki dela v zaporu. Na drugem pilotnem testiranju so bili udeleženci iz različnih poklicev, kot so socialni delavci in univerzitetni profesorji. Prisoten je bil tudi predstavnik iranske islamske skupnosti.
- c) Težko je bilo uskladiti datum, ki bi ustrezal vsem udeležencem. Glavni problem je bil, kako vključiti muslimansko skupnost v pilotno testiranje orodij. Na prvem poskusnem testiranju ni bil prisoten noben predstavnik, na srečo pa je bil predstavnik iranske muslimanske družbe prisoten na drugem pilotnem testiranju na AMEU ECM.

- d) Udeleženci obeh dogodkov so sodelovali kot potencialni udeleženci izobraževanja o de-radikalizaciji in večagencijskem pristopu k njej. Imeli so predavanje z uporabo orodij in bili so pozvani, da podajo pripombe med predavanjem, nato pa je bil vprašalnik za ocenjevanje razdeljen udeležencem.
- e) Glavna kritika gradiva je v tem, da je celovit in vsebuje veliko informacij, ki jih je treba vključiti v proces e-učenja. Diapozitivi niso berljivi, ker je besedilo majhno in veliko. V orodjih mora biti samo najpomembnejša informacija, vse ostalo je dodatek. Upoštevati bi bilo treba glavne tehnike in vzorce dobre prakse de-radikalizacije. Fotografije bi morale biti prave fotografije in ne le naključno prenesene fotografije, v mnogih primerih celo popolnoma neskladne z besedilom.

Zbirka orodij bi morala biti na skupni platformi EU, ki bi vsebovala različna učna gradiva in prejšnje dobre prakse s področja radikalizacije.

V nasprotnem primeru je bilo gradivo zanimivo, ugotovitve pa ustrezajo podatkom, ki so na voljo vojski in obveščevalnim službam.

4. Diseminacijske aktivnosti

Diseminacija projekta in njegovih ciljev se je dogajala skozi celotno odvijanje projekta, vendar smo opazili odpor muslimanske skupnosti, da se vključi v projekt v prvi fazi in kot tudi začetni odpor pri vključitvi javnih organov. Težko je bilo prepričati strokovnjake, da je tema radikalizacije in terorizma v Sloveniji pomemben problem. Zato je bila potrebna stalna komunikacija o projektu in njegovih ciljih na različnih ravneh in z različnimi deležniki. AMEU ECM je za namene tekočega obveščanja in preko dogodkov za laično in ne strokovno javnost natisnila 2000 brošur MATES in 200 vrečk z logotipom MATES. Diseminacijske aktivnosti v Sloveniji so bile izvedene med marcem 2017 in septembrom 2018. Glavni diseminacijski dogodki so bili letna znanstvena konferenca AMEU ECM, kjer je bil projekt MATES predstavljen na okrogli mizi o migracijah leta 2017 in ponovno na oddelku za humanistiko v letu 2018. AMEU ECM raziskovalec na projektu MATES, dr. Goran Gumze, je predstavil projekt in rezultate projekta v sklopu XXIII. Mednarodne poletne univerze - Evropa v vrtincu sprememb v Köszegu na Madžarskem, med 25. junijem in 6. julijem 2018. <https://www.almamater.si/xxiii-mednarodna-poletna-sola-europe-in-the-vortex-of-change-n383>

26. junija 2018 je bil organiziran diseminacijski dogodek na AMEU ECM, na katerega so bile povabljene ustrezne zainteresirane skupine deležnikov iz strokovne javnosti, muslimanske družbe, izobraževanja in skupnosti. Na dogodku je bil prisoten tudi predstavnik iranske muslimanske skupnosti. <https://www.almamater.si/predavanje-na-ameu-o-salafizmu-nasilnem-radikalizmu-in-terorizmu-n380>

Zaključni diseminacijski dogodek je bil na Evropski konferenci za integrativno medicino v Ljubljani septembra 2018, ki jo je soorganiziral AMEU ECM, kjer so bili končni rezultati projekta predstavljeni občinstvu in promocijski material projekta (torbe in zloženske) je bil razdeljen med udeleženci in drugimi gosti. <https://www.almamater.si/uspesno-zakljucen-11-evropski-kongres-integrativne-medicine-v-organizaciji-alma-mater-n415>

Novice o zaključni konferenci MATES v Bruslju, objavljene na spletni strani in facebooku AMEU ECM.

<https://www.almamater.si/v-bruslju-zakljucki-s-projekta-mates-n392>

5. Bibliografija

Horgan, J. (2017). 'Psychology of Terrorism: Introduction to the Special Issue.' *American Psychologist*, 72 (3), 199–204.

Jackson, R. (2009). 'Knowledge, Power and Politics in the Study of Political Terrorism.' In Jackson,

R., Smyth, M.B. and Gunning, J. (eds.), *Critical Terrorism Studies: A New Research Agenda*, pp. 66–83. London: Routledge.

Jackson, R., Gunning, J. and Smyth M.B. (2007). 'The Case for a Critical Terrorism Studies.' Prepared for delivery at the 2007 Annual Meeting of the American Political Science Association, August 30–September 2, 2007.

Kuhn, E. (2018). *The triangle of Politics, Economy and Religion. 10 years Festive Academy AMEU*, Maribor, nov. 2018.

LaFree, G. and Freilich, J. (2016). *The Handbook of the Criminology of Terrorism*. Chichester: Wiley Blackwell.

McCauley, C. and Moskalenko, S. (2014). 'Some Things We Think We've Learned Since 9/11: A Commentary on Marc Sageman's "The Stagnation in Terrorism Research".' *Terrorism and Political Violence*, 26 (4), 601–606.

Rapaport, D. (1992). 'Terrorism.' In Mary Hawkesworth and Maurice Kogan (eds.), *Routledge Encyclopedia of Government and Politics*. London: Routledge.

Sageman, M. (2014). 'The Stagnation in Terrorism Research.' *Terrorism and Political Violence*, 26 (4), 565–80.

Schmid, A. (2011). *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. London: Routledge.

Schmid, A. and Jongman, A. (1988). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*. Oxford: North Holland.

Shafritz, J.M., Gibbons, E.F. Jr. and Scott, G.E.J. (1991). *Almanac of Modern Terrorism*. Oxford: Facts on File.

Silke, A. (2001). 'The Devil You Know: Continuing Problems with Research on Terrorism.' *Terrorism and Political Violence*, 13(4), 1–14.

Silke, A. (2004). 'The Road Less Travelled: Trends in Terrorism Research.' In A. Silke (ed.), *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures*, pp. 186–213. London: Frank Cass.

Silke, A. (2009). 'Contemporary Terrorism Studies: Issues in Research.' In R. Jackson, M. Smyth and J.

Gunning (eds.), *Critical Terrorism Studies: A New Research Agenda*, pp. 34–48. London: Routledge.

Silke, A. and Schmidt-Petersen, J. (2017). 'The Golden Age? What the 100 Most Cited Articles in Terrorism Studies Tell Us.' *Terrorism and Political Violence*, 29 (4), 692–712.

Spalek, B. (2016). *Radicalisation, de-radicalisation and counter-radicalisation in relation to families: Key challenges for research, policy and practice*. Macmillan Publishers Ltd. Vol. 29, 1, 39–52.

Taylor, M. (2014). 'If I Were You, I Wouldn't Start From Here: Response to Marc Sageman's "The Stagnation in Terrorism Research".' *Terrorism and Political Violence*, 26 (4), 581–586.

Valasik, M., Phillips, M. (2009). Understanding modern terror and insurgency through the lens of street gangs: ISIS as a case study. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, Vol. 3 Issue: 3, pp.192-207.

Dostopno na: <https://doi.org/10.1108/JCRPP-07-2016-0014>

6. Seznam intervjujev

Predhodni intervju št. 1	Predhodni intervju z vodjo urada za migracije	
intervju št. 1	Imam mariborske muslimanske skupnosti	
intervju št. 2	Študent, član mariborske muslimanske skupnosti	
intervju št. 3	Študent, musliman, ki pa se ne udeležuje molitev	
intervju št. 4	Drugi Imam mariborske muslimanske skupnosti	
intervju št. 5	Intervju s policistom iz Maribora	
intervju št. 6	Intervju s policistom iz Ljubljane	
intervju št. 7	Intervju s policistom iz Ljubljane	
intervju št. 8	Intervju z uradnikom iz mariborskega zapora	

intervju št. 9	Intervju z uradnikom iz mariborskega zapora	
intervju št. 10	Član islamske skupnosti Ljubljana (45 let)	
intervju št. 11	Član islamske skupnosti Maribor (60 let)	
intervju št. 12	Intervju z agentom Agencije za nacionalno varnost	
intervju št. 13	Intervju z agentom Agencije za nacionalno varnost	
intervju št. 14	Intervju s Salafistom iz BiH (40 let)	Junij 2017
intervju št. 15	Intervju s Salafistom iz BiH (55 let)	Junij 2017
intervju št. 16	Intervju z novinarjem iz BiH, ki proučuje salafizem in radikalizacijo v BiH	Junij 2017
Fokusna skupina 1	Uradniki v zaporih Maribor	Marec 2017
Fokusna skupina 2	Mešana publika: laična javnost in nekateri ustrezni strokovnjaki (psihologov, učiteljev, članov muslimanske skupnosti)	